

**PROF. DR. KEMAL YAVUZ VE HÂCİP BÖYLE DEDİ KUTADGU BİLİĞ'DEN
SEÇMELER ADLI ESERİ ÜZERİNE**

**ABOUT PROF. DR. KEMAL YAVUZ AND HIS WORK HÂCİP
BÖYLE DEDİ**

Kürşad Çağrı BOZKIRLI*

1. Prof. Dr. Kemal YAVUZ'un Öz Geçmişi**

Kemal YAVUZ, 1947 yılında Ermenek'te dünyaya gelir. Babası Haşim Bey; annesi Fatma Hanım'dır.

Prof. Dr. Kemal Yavuz (http://www.dunyabizim.com)

Yavuz, ilk ve ortaokulu Ermenek'te; lise öğrenimini ise Konya Erkek Lisesinde tamamlar. 1967 yılında, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde başladı

* Arş. Gör.; Atatürk Üniversitesi, K.K.E.F. Türkçe Eğitimi Bölümü, kursad36@gmail.com.

** Bu bölümde http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/turk_dili_edebiyati/yavuz.htm adresindeki bilgilerden yararlanılmıştır.

üniversite öğrenimini 1971 yılında tamamlayan Yavuz, aynı yıl doktora öğrenimine başlar; 1977 yılında ise doktora çalışmasını bitirerek “Doktor” unvanını alır. Bu süreçte Kaya BİLGEGİL, Faruk Kadri TİMURTAŞ, Ali Fehmi KARAMANLIOĞLU, Mehmet KAPLAN ve Muharrem ERGİN gibi hocalardan dersler alır.

Kemal YAVUZ'un bilgilerinin yer aldığı öğrenci kütük defteri sayfası

1978 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde asistan olarak göreve başlayan Yavuz, 1981-1982 yılları arasında yabancı dilini geliştirmek ve araştırma alanıyla ilgili araştırmalar yapmak üzere Fransa'ya gider.

1982 yılında yardımcı doçent olan Kemal Yavuz, 1983 yılında Yeni Türk Dili alanında doçent, 1989 yılında Eski Türk Edebiyatı alanında profesör olur.

Alanında birçok kitabı ve makalesi bulunan ve aynı zamanda birçok yüksek lisans ve doktora tezi yöneten Kemal Yavuz, pek çok toplantı ve söyleşide de konuşmacı olarak yer alır. Kemal YAVUZ'un kitapları ve bazı makaleleri şunlardır:

Kitaplar:

YAVUZ, K. (1976). *Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro İle İlgili Makaleleri*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri: 5.

YAVUZ, K. (1982). *Mesnevî-i Murâdiyye; Muînî Çevirisi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 1000 Temel Eser Dizisi: 91.

- YAVUZ, K. (1991). *Şeyhoğlu, Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- ERGİN, M., YAVUZ, K., YETİŞ, K. ve BİRİNCİ, N. (1992). *Türk Dili Kompozisyon, Liseler için*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- YAVUZ, K., YETİŞ, K. ve BİRİNCİ, N. (1994). *Türk Dili ve Edebiyatı, Edebiyat I*. Liseler için. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- YAVUZ, K., YETİŞ, K. ve BİRİNCİ, N. (1994). *Türk Dili ve Edebiyatı, Edebiyat II*. Liseler için. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- YAVUZ, K., YETİŞ, K. ve BİRİNCİ, N. (1994). *Türk Dili ve Edebiyatı, Edebiyat III*. Liseler için. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- YAVUZ, K., YETİŞ, K. ve BİRİNCİ, N. (1995). *Türk Dili ve Edebiyatı, Edebiyat IV*, Liseler için. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- AYAN, H., YAVUZ, K., GEMALMAZ, E., TOPARLI, R., AYAN, G. ve AKPINAR Y. (1995). *Mecâlisü'n-Nefâyis*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- YETİŞ, K., YAVUZ, K. ve BİRİNCİ, N. (1998). *Üniversite Türk Dili ve Kompozisyon Dersleri*. İstanbul: Beşir Kitabevi.
- MİR, C., HÜSEYNOV, F., YAVUZ, K. ve ÜLGEN, E. (2000). *Örneklerle XX. Asır Azerbaycan Edebiyatı*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- YAVUZ, K. (2000). *Âşık Paşa, Garib-nâme, Orijinal metin, Tıpkıbasım*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayını.
- YAVUZ, K. (2000). *Âşık Paşa, Garib-nâme (Tıpkıbasım, karşılaştırmalı metin ve aktarma) I-II*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YAVUZ, K. ve SARAÇ, Y. (2003). *Âşıkpaşazade, Tevârih-i Âl-i Osman (Osmanoğulları'nın Tarihi)*. İstanbul: Koçbank Yayınları.
- YAVUZ, K. (2006). *Süleyman Tevfik, Leylâ ile Mecnûn*. İstanbul: MVT Yayıncılık.
- YAVUZ, K. (2007). *Gülşehri'nin Mantku't-Tayr'ı (Gülşen-Nâme) - Metin ve Günümüz Türkçesine Aktarma I-II*. Ankara: Kırşehir Valiliği Yayınları.
- YAVUZ, K. (2007). *Muînî'nin Mesnevî-i Murâdiyye'si, Mesnevi Tercüme ve Şerhi (I. Cilt Gramer ve Sözlük II. Cilt Metin)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

YAVUZ, K. (2011). *Mustafa Kânî Efendi, Telhîs-i Resâilât-ı Rumât, Okçuluk Kitabı*. (Günümüz Türkçesi Kısmı). İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

YAVUZ, K. (2010). *VIII-XV. Yüzyıllar Türk Edebiyatı*. (4, 6, 7, 9. ve 10. Üniteler). Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi.

Makaleler:

YAVUZ, K. (1983). Mesnevî-i Murâdiyye’de Fiil Teşkili ve Çekimler. *Türk Kültürü Araştırmaları, Prof. Dr.Faruk Kadri Timurtaş’ın Hatırasına Armağan*, Yıl XII-XXI/1-2, 1979-1983.

YAVUZ, K. (1983). XIII-XVI. Asır Dil Yadıgârlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri. *Türk Dünyası Araştırmaları, Faruk Timurtaş’a Armağan*, Sayı: 27.

YAVUZ, K. (1984). Erzurumlu Mustafa Darir, Hayatı-Eserleri ve Siyerindeki Manzûmelerin Muhtevası. *Millî Kültür*, Sayı: 46.

YAVUZ, K. (1985). XV. Asra Girerken Devletin İdareci Sınıfı Üzerine Görüşler; Şeyhoğlu’nun Kenzü’l-Küberâ ve Mehekkü’l-Uleması. *Millî Kültür*, Sayı: 49.

YAVUZ, K. (1986). Mesnevî-i Murâdiyye’deki Fonetik Husûsiyetler. *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, Sayı: 15.

YAVUZ, K. (1986). Mesnevî-i Murâdiyye’deki Fonetik Husûsiyetler. *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, Sayı: 15.

YAVUZ, K. (1989). Galat-Galatat ve Muînî’nin Dildeki Tasarrufları. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 60, 127-148.

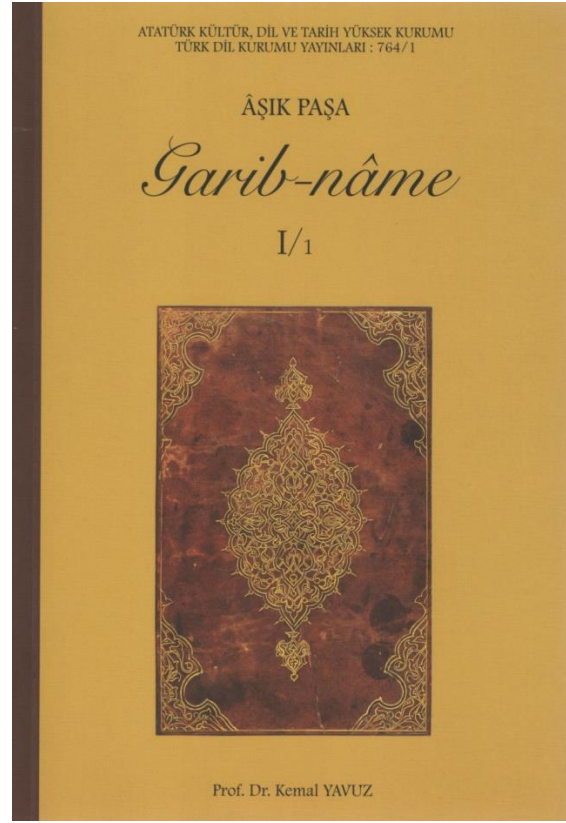
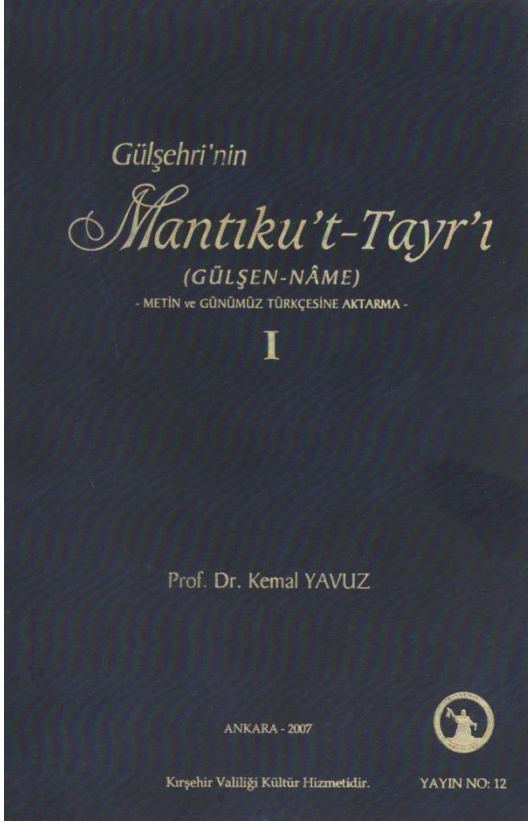
YAVUZ, K. (1995). Germiyanoglları Beyliğinin Türk Kültür Hayatındaki Yeri. *İlmî Araştırmalar*, Sayı: 1.

YAVUZ, K. (1997). Müştak Baba ve Na’tları. *İlmî Araştırmalar*, Sayı: 5.

YAVUZ, K. (2004). Âşık Paşa’nın Dil Üzerine Düşünceleri ve Türkçeye Hizmetleri. *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXXII, 224-244.

YAVUZ, K. (2004). Fatih Döneminde Türk Dili ve Edebiyatı, Fatih ve Dönemi. *Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayını*.

YAVUZ, K. (2009). Yusuf Has Hacib ve Kutadgu Bilig. *İ. Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXXVI, 137-180.

Prof. Dr. Kemal Yavuz'un kitaplarından ikisine ait kapak görüntüleri

Hâlen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı olarak görev yapan YAVUZ, evli ve üç çocuk babasıdır.

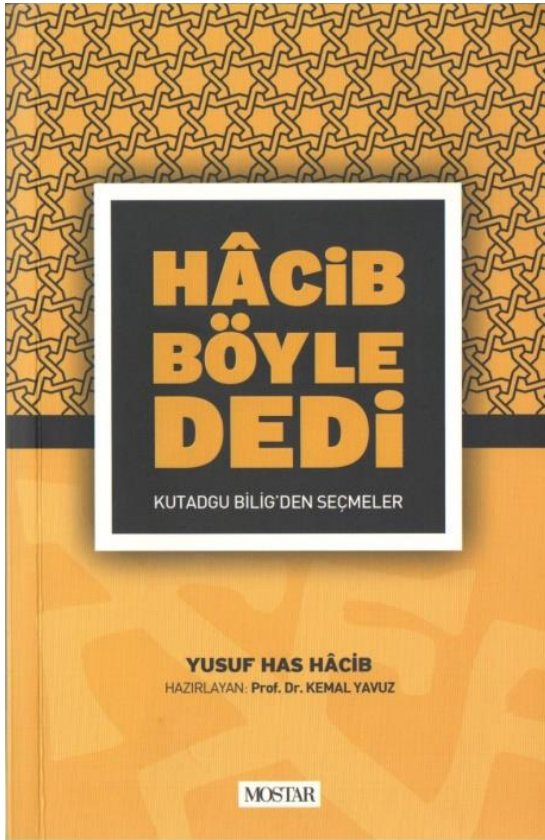
Prof. Dr. Kemal Yavuz bir toplantıda konuşma yaparken (<http://www.dunyabizim.com>)

2. Hâcib Böyle Dedi Kutadgu Bilig'den Seçmeler

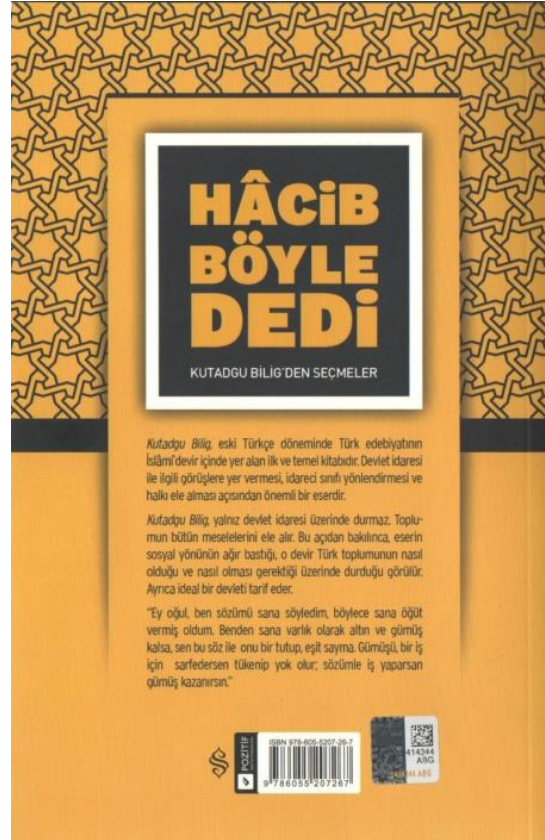
“Mostar Yayınları” tarafından 2012 yılında ilgililerin istifadesine sunulan *Hâcib Böyle Dedi Kutadgu Bilig'den Seçmeler* adlı eser 978-605-5207-26-7 Uluslararası Standart Kitap Numarası (ISBN) ile yayımlanmıştır.

Editörlüğünü Sıtkı ÇOBAN, tashihini Mehmet GÜNYÜZLÜ, iç tasarımını M. Vehbi AKBULUT ve kapak tasarımını Mustafa AKBULUT'un yaptığı eser temel olarak 6 bölümden oluşmaktadır. Bunlar:

- Ön Söz (s. 7-12)
- Giriş (s. 13-16)
- Yusuf Has Hâcib'in Hayatı ve Edebî Kişiliği (s. 16-36)
- Kutadgu Bilig (s. 36-53)
- Bibliyografya (s. 54-57)
- Seçmeler (s. 58-415)

Eserin ön kapağı

Eserin arka kapağı

“Ön Söz” (s. 7-12) bölümüne yazar Türk edebiyatının ve Türk dilinin tarihî devirleri hakkında bilgi vererek başlamıştır. Bunun temel nedeni *Kutadgu Bilig*'in Türk dili ve edebiyatı

içindeki yeri hakkında okuyucunun fikir sahibi olmasını sağlamaktır. Çalışmada, Türk dilinin gelişim seyri içindeki yeri belirtildikten sonra *Kutadgu Bilig*'in yazarı, yazılma nedeni ve içeriği hakkında bilgilere yer verilmiştir. *Kutadgu Bilig*'den, “metin bütünlüğünü bozmamak şartıyla ve tekrarlardan arındırarak hafifletmek amacıyla 2843 beytin seçildiği”nin belirtildiği bu bölümün yazarın, eserini hazırlama sürecinde destek gördüğü Esra EGÜZ'e, Yrd. Doç. Dr. Özcan TABAKLAR'a, Leyla ALPTEKİN SARIOĞLU'na, Prof. Dr. Mustafa KAÇALIN'e teşekkürü ve hocası Ali Fehmi KARAMANLIOĞLU'na ithafı ile son bulmaktadır.

“Giriş” (s. 13-16) bölümü, *Kutadgu Bilig*'in Doğu Karahanlılar bölgesinde Yusuf Has Hâcib tarafından yazıldığı belirtilmesiyle başlar. Daha sonra genel olarak Karahanlı tarihi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Devletin kuruluşu, gelişmesi, bölünmesi ve yıkılması gibi bilgilerin verildiği bu bölümde Kaşgar'ın neden bir ilim ve sanat merkezi olduğu açıklanmıştır.

“Yusuf Has Hâcib'in Hayatı ve Edebî Kişiliği” (s. 16-36) bölüm başlığı altında, Yusuf Has Hâcib'in, Karahanlı hükümdarlarından “Hasan b. Aslan (Ö. 1103) ile babası Buğra Tigin Süleyman Arslan (Ö. 1058) devirlerinde” (Yavuz, 2012: 16) yaşadığı belirtilmiştir.

Yusuf Has Hâcib'in doğduğu yer, tahmini doğum tarihi, mensubu olduğu ailenin durumu, toplum içindeki yeri gibi konulara da bu bölümde değinen yazar, hayata bakışını, yetişmesini ve eserinin Türk dili ve edebiyatı açısından taşıdığı değeri açıklamaktadır. *Kutadgu Bilig*'de yer alan 3000 civarındaki kelimenin sadece 338'inin Arapça, 77'sinin ise Farsça olmasına dikkat çeken yazar, bunu Yusuf Has Hâcib'in sahip olduğu dil ve millet şuurunun göstergesi kabul etmektedir.

Bu bölümde en dikkat çeken kısımlar dilin ve kültürün bir devamlılık arz ettiği ve *Kutadgu Bilig*'in, dolayısıyla Yusuf Has Hâcib'in kendisinden yüzyıllar sonra yazılan kitaplara, yaşayan şairlere ve ilim adamlarına nasıl tesir ettiği örneklerle açıklandığı yerlerdir. Yazara göre Âşık Paşa'nın, Mevlana'nın, Yunus'un, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın ve daha nicelerinin söyledikleri ile Yusuf Has Hâcib'in mutluluk veren öğütleri arasında fark yoktur. Bu düşüncesini ispat için verdiği örnekler dikkat çekicidir.

Mevlana'nın “ya göründüğün gibi ol, ya olduğun gibi görün” sözü ile, Yusuf Has Hâcib'in;

Taşı körse tap tut içinde tanuk

Taşı teg içi ol içi teg taş ol

Dışını görürsen, bunu içi için yeter

şâhit say; insanın içi dışı gibi ve dışı

da içi gibidir (Arat, 1994: 166)

beyti arasında; Yusuf Has Hâcib'in,

Kişi könglü yuvka sırınça sanı

İdi ked küdez singa serme anı

İnsanın gönlü incedir, o bir sırçaya
benzer; ona çok dikkat et, kaba söz

söyleme, kırılır (Arat, 1994: 333).

*Ne beyler yatarlar kara yir bolup
Ne bilge büğü sızdı yirde ölüp*

Ne beyler kara toprak olmuş, yatarlar;
ne âlim ve hâkimler ölüp, toprağa
karışmışlardır (Arat, 1994: 342).

beyitleri ile Yunus'un,

Sakıngıl yârün gönli sırçadır sımayasın

Sırça sındıktan sonra bütün olası degül ve,

Atları izi tozulu önleri tabıl-bazılı

İle güne hükmi yazlu şu muhteşem beyler yatur

dizeleri arasında benzerlik bulunmakta, hatta aynı şeyler ifade edilmektedir.

“*Kutadgu Bilig*” (s. 36-53) bölümünde genel olarak eserin muhtevası, yazılış amacı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Eserin konusunun, eserdeki dört temel kahramanın; Kün Togdı, Ay Toldı, Ögdilmiş ve Odgırmış'ın eserdeki yerlerinin açıklandığı bu bölümde *Kutadgu Bilig* özetlenerek okuyucuya verilmeye çalışılmıştır.

Bölüm, *Kutadgu Bilig*'in edebiyatımızdaki birçok edebî türe öncülük etmesi konusu üzerinde durularak ve günümüzde bilinen nüshaları hakkında bilgi verilmesi ile son bulmuştur.

“Bibliyografya” (s. 54-57) bölümünde yazarın eserini hazırlarken kullandığı 32 kitap, 8 makale ve 3 gazete yazısının isimleri yer almaktadır.

“Seçmeler” (s. 58-415) bölümünde eserin “Ön Söz” bölümünde konu bütünlüğünün bozulmamasına dikkat edilerek seçildiği belirtilen 2843 beyte yer verilmiştir.

Çağlar ötesine hitap eden anlamı ve mesajıyla *Kutadgu Bilig*'i okuyucuyla yeniden buluşturan Prof. Dr. Kemal YAVUZ'u kutlar, çalışmalarının devamını dileriz.

Kaynaklar

ARAT, R. R. (1994). *Kutadgu Bilig II Çeviri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

YAVUZ, K. (2012). *Hâcib Böyle Dedi Kutadgu Bilig'den Seçmeler*. İstanbul: Mostar Yayınları.

<http://www.dunyabizim.com> (Erişim: 12.04.2013).

http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/turk_dili_edebiyati/yavuz.htm (Erişim: 20.04.2013).

